

Zemlje Balkana i Ukrajina “znatno ulažu” u termoelektrane na ugalj, velike zagađivače prirodne sredine, jer žele da prodaju jeftinu struju Evropskoj uniji koja nastojeći da smanji zavisnost od ruskog gasa traži nove isporučioce. Ipak, čini se da EU nije rada da iskoristi pregovore u okviru Energetske zajednice da primora te zemlje da podignu standarde u zaštiti čovekove okoline uprkos riziku koji takav stav predstavlja za klimatske promene i politiku proširenja Unije, kao i za finansije i javno zdravlje na Balkanu. Neki aktivisti borbe protiv klimatskih promena smatraju da EU treba da uslovi finansiranje Energetske zajednice postizanjem evropskih standarda zaštite okoline u elektranama na Balkanu.

Srbija, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Kosovo, Crna Gora i Ukrajina planiraju da izgrade elektrane na ugalj ukupnog kapaciteta 14,82 GW pri čemu će u većini slučajeva biti reč o proširenju postojećih kapaciteta, navodi se u izveštaju Promena partnerstva (Change Partnership) urađenom za račun nevladine organizacije CEE Benkvoč (Bankwatch).

Te zemlje su članice Energetske zajednice, uglavnom od strane EU finansirane organizacije čiji je cilj uspostavljanje obavezujućih pravila radi integracije energetskog tržišta sa EU. Reforme Ugovora o Energetskoj zajednici biće predložene na sastanku u junu u Beču a trebalo bi da budu usvojene u oktobru. Međutim, aktivisti za zaštitu životne sredine upozoravaju da kod Evropske komisije ne vide želju da iskoristi te pregovore da “izgura” više standarde o zagađenju vazduha i okoline.

“Komisija treba da razmisli o mogućoj akciji EU. To međutim zahteva analize koje bi pokazale da li je neka takva mera u skladu sa ciljevima politike EU i međunarodnim obavezama”, rekao je za EurActiv.com izvor u Komisiji.

Ugovor o Energetskoj zajednici u principu ne dopušta uvozna ograničenja, navodi taj izvor, međutim, članstvo podrazumeva da moraju da se pridržavaju istih pravila zaštite sredine kao proizvođači energije u EU.

U nevladinim organizacijama, uključujući Mrežu za klimatsko delovanje (CAN) i Centar za evropsku reformu (CER), kažu da to nije tako i da se ne poštuju sva evropska pravila.

Mreža za klimatsko delovanje Evropa traži od Komisije da iskoristi svoj uticaj i spreči zemlje Energetske zajednice da postanu “deponije za prljavu energiju”. Iz te mreže ukazuju na činjenicu da EU pokriva 95% finansiranja Zajednice.

“Ta sredstva (za funkcionisanje Zajednice) treba da budu uslovljena postizanjem ekoloških i klimatskih standarda EU. EU to treba da postigne kroz reformu Ugovora o Energetskoj zajednici”, istakla je Dragana Mileusnić iz Mreže za klimatsko delovanje Evropa.

Prednost u trgovini

Nove elektrane na ugalj u Srbiji, Crnoj Gori i Ukrajini nisu dovoljno moderne da se smanji štetna emisija gasova, poput sumpor dioksida, upozoravaju iz nezavisnog instituta CER. U

EU je pak tehnologija kojom se smanjuje emisija sumpor dioksida obavezna.

Centar za evropsku reformu ističe da balkanske zemlje i Ukrajina imaju nelojalnu prednost u trgovini jer ne moraju da koriste skupu tehnologiju za smanjenje štetne emisije koju moraju da koriste članice EU. Oni kažu da Komisija treba da iskoristi propise o trgovini da zaustavi uvoz zbog zdravstvenih i rizika po čovekovu okolinu od zagađenja iz elektrana na ugalj.

EU treba da prestane da kupuju električnu energiju iz zemalja u kojima sve elektrane ne ispunjavaju standarde EU o zagađenju vazduha, smatraju u CER.

Zagađenje iz postrojenja na ugalj trpe i susedne zemlje i ima izuzetno nepovaljan uticaj na ekonomiju i zdravlje.

Prema podacima Saveza za zdravlje i prirodnu sredinu (HEAL) u Srbiji je 2010. bilo više od 10.000 preuranjenih smrti zbog izloženosti sitnim česticama i ozonu. Istovremeno je izgubljeno 2,5 miliona radnih dana.

Samo u Srbiji zdravstvene troškove zbog elektrana na ugalj HEAL procenjuje na 4,98 milijardi evra godišnje.

Srbija ima drugu po visini stopu preuranjenih smrti zbog zagađenja vazduha u Evropi i nivo sitnih čestica u Srbiji premašuje standarde i EU i Svetske zdravstvene organizacije.

Energetska unija

Prema CER, Srbija, Crna Gora i Ukrajina "značajno" povećavaju korišćenje uglja delom i da iskoriste prednosti planova EU za energetske unije. Cilj te unije je smanjenje zavisnosti od uvoza ruskog gasa kroz diversifikaciju isporučioca energije.

U dokumentu EU o energetske unije navodi se i da će Komisija nastojati da ojača Energetsku zajednicu kako bi osigurala poštovanje energetske i propisa o konkurenciji i zaštiti čovekove okoline.

Međutim, novi izveštaj Energetske zajednice pokazuje da će dostizanje propisa o zaštiti sredine predstavljati "glavni izazov".

S obzirom na ciljeve energetske unije, ulaganja u ugalj u balkanskim zemljama koje su na putu ka EU samo prave probleme koji će se javiti u budućnosti, upozoravaju aktivisti za čistiju životnu sredinu.

Kako kaže Dragana Mileusnić, samo Srbija će, prema konzervativnim procenama, morati da potroši 10,5 milijardi evra ili četvrtinu bruto domaćeg proizvoda za primenu zakona EU.

S obzirom da Srbija računa da će ući u EU 2022. a Crna Gora 2020, njihove štetne emisije trebalo da bi da budu usklađene sa klimatskim i energetske ciljevima EU za 2030.

Lideri EU 2014. su postavili za cilj smanjenje za 40% emisije gasova koji izazivaju efekte staklene bašte do 2030. u odnosu na nivo iz 1990.

Na konferenciji o borbi protiv klimatskih promena krajem godine u Parizu treba da bude

postignut sporazum o limitiranju rasta globalne temperature ispod dva stepena Celzijusa. Stručnjaci upozoravaju da će ekstremne vremenske nepogode, poput poplava koje su pogodile Balkan u maju 2014, biti sve češće sa globalnim zagrevanjem.

Portal EurActiv prenosi da je u EU ukupan uvoz izvan EU u poređenju sa godišnjom potrošnjom struje manji od 1%. S obzirom na tako nizak nivo uvoza struje na nivou EU, i smanjenje emisije štetnih gasova biće malo. Međutim, nijedna zemlja Energetske zajednice još nije usvojila politiku cena ugljenika.

Izveštaj Promena partnerstva pokazuje da bi uz sadašnju cenu dozvole za emisiju ugljenika od pet evra po toni postojeće elektrane na ugalj i gas u regionu Balkana koštale vlade najmanje 575 miliona evra godišnje. Planirana izgradnja infrastrukture na ugalj značila bi dodatni trošak od 133-317 miliona evra godišnje. Trošak će biti još mnogo veći ako cena ugljenika ode na 30 evra po toni CO₂, što će se, prema očekivanjima desiti do 2025.

Izvor; Agencije